

Spatial Demographics of Early Marriage in Iran from 2016 to 2023

Ali Pezhhan^{1✉} | Samaneh Amiri Oromi² | Soheila Irankhah³

1. Assistant Professor of Demography, Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Tehran, Iran (Corresponding Author). E-mail: pezhhan_ali@yahoo.com
  2. PhD student in Demography, Faculty of Social Sciences, Communication and Media, University of Central Tehran, Iran. E-mail: samaneh56amiri@gmail.com
  3. Master of Science in Sociology and Master of Science in Geography. E-mail: carto.2009@yahoo.com
-

ARTICLE INFO   ABSTRACT

Article type:
Research Article

Keywords:
*Child Rights,
Demographic
Characteristics of
Children, Early
Marriage, Iran,
Spatial
Demography.*

Introduction: Demography is fundamentally a spatial science and has historically lagged behind other disciplines in this area. Demographers investigate the geographic disparities in the prevalence of early marriages across different regions. Since children's rights are a dynamic and continually evolving international concern, early marriage is typically associated with a broad spectrum of health and social repercussions for both girls and boys.

Objective and Method: The current study seeks to perform a spatial demographic analysis of early marriage in Iran from 2016 to 2023. For this purpose, authentic data from the Statistical Center of Iran and the National Organization for Civil Registration were utilized to analyze the patterns, trends, and prevalence of early marriage across various provinces. The GIS software was utilized to elucidate and visualize the spatial characteristics of the phenomenon.

Findings: The examination of extant data reveals that the prevalence of early marriage among women and men decreased starting in 1966, with this decline becoming apparent by 1976. A decade later, during the initial years after the Islamic Revolution, this declining trend transitioned into a substantial upward trajectory, culminating in its zenith around 1986. However, since 1996, the proportion of women married before the age of 18 has significantly declined across the country, and this downward trend has persisted through 2023. Although early marriage continues to be a prominent issue today, it remains one of the essential legal and social challenges that require practical solutions and the insights of religious scholars to mitigate its irreversible repercussions.

Cite this article: Pezhhan, A., Amiri Oromi, S., & Irankhah, S. (2023). Spatial Demographics of Early Marriage in Iran from 2016 to 2023. *Population Journal*, 30(125), 69-93.

Extended Abstract**Methods and Data**

The research approach utilized in this study is descriptive-analytical and applied in nature. To analyze and comprehend the spatial distribution of early marriage at the provincial level, graphical statistical models and interpolation methods were employed within a Geographic Information System (GIS) framework.

Ultimately, this study was carried out employing a documentary and secondary analysis methodology—indicating that pre-existing data were utilized to address new research questions. This approach enables researchers to utilize extant data without the necessity of collecting new data.

The statistical population of the study encompasses all provinces of Iran. The data were collected from authoritative national statistical sources, specifically the Statistical Center of Iran, derived from the 2016 National Population and Housing Census (2016), and from the National Organization for Civil Registration, which supplied information on the number of marriages involving individuals under 18 years of age in 2023.

The unit of analysis and level of observation in this study are at the macro level, indicating that the statistics are examined at the provincial tier across the country.

Findings

The findings demonstrate that the incidence of early marriage among Iranian women has markedly declined over recent decades. In 1971, 75.5% of women married at an early age, a proportion that decreased to 42.6% in 1981, 32.1% in 1991, and 27.3% in 2001 (Kordzangeneh, 2011). Although there were sporadic increases in certain years, the aggregate trend from 1971 to 2023 indicates a pronounced decline. Conversely, the proportion of early marriages among males has exhibited an upward trend from 2021 to 2023 in comparison to 2016. Nevertheless, when assessed on an international scale, the prevalence of early marriage among Iranian women remains comparatively high.

Provincial-level data indicate diverse patterns. Sistan and Baluchestan experienced a 7% decline in total marriages, whereas Ilam and Fars observed a 99% reduction. Other provinces documented decreases in registered marriages ranging from 17% to 37%. This decrease in marriages among individuals under 18 can be ascribed to various factors, such as economic difficulties, heightened family awareness of the adverse effects of early marriage, and an increasing tendency to pursue further education.

These data suggest that child marriage in Iran predominantly affects girls.

In 2016, Semnan registered the fewest marriages involving individuals under 18, totaling 609 cases, whereas Khorasan Razavi reported the maximum with 20,461 cases. By 2023, these provinces respectively reported 307 and 13,347 cases of marriages involving individuals under the age of 18.

Conclusion and Discussion

In Iran, marriage legislation is predominantly grounded in Islamic jurisprudence and the Civil Code. However, in light of social, economic, and cultural transformations, some scholars contend that certain provisions necessitate revision. While some laws are outdated and others updated, enforcement mechanisms are often weak.

With regard to Article 1041 of the Iranian Civil Code, which pertains to the minimum legal age for marriage, its enforcement encounters numerous obstacles. Marriages involving individuals below the legal age (13 for females, 15 for males) necessitate parental consent and a judicial assessment of “best interest.” However, the definition of ‘best interest’ remains ambiguous, resulting in justices relying on personal discretion or familial influence. A possible enhancement would involve requiring consultation with forensic medical specialists to evaluate the child’s physical and cognitive maturation prior

to granting approval. In response to the query, "Is there a need to revise marriage laws?" the evidence compellingly suggests that legal reform is essential to safeguard children, especially girls, from the negative impacts of early marriage. Such revisions should encompass the establishment of minimum age requirements, elucidate the criteria for judicial approval, and enhance enforcement mechanisms to guarantee that the law effectively protects children's rights and welfare.

جمعیت‌شناسی فضایی ازدواج زود هنگام در ایران طی سال‌های

۱۳۹۵-۱۴۰۲

علی پژوهان^۱، سمانه امیری اوریمی^۲، سهیلا ایرانخواه^۳

۱. استادیار جمعیت‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی (نویسنده مسئول)، رایانامه: pezghan_ali@yahoo.com

۲. دانشجوی دکتری جمعیت‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی و ارتباطات و رسانه دانشگاه تهران مرکز، رایانامه: samaneh56amiri@gmail.com

۳. کارشناس ارشد جامعه‌شناسی و کارشناس ارشد جغرافیا، رایانامه: carto.2009@yahoo.com

اطلاعات مقاله چکیده

نوع مقاله:

علمی-پژوهشی

مقدمه: جمعیت‌شناسی ذاتاً یک علم فضایی است و نسبت به رشته‌های دیگر در این حوزه، عقب‌افتاده محسوب می‌شود. جمعیت‌شناسان تفاوت‌های ازدواج‌های زود هنگام را در فضاهای جغرافیایی جست‌وجو می‌کنند. از آنجایی که حقوق کودک در عرصه بین‌الملل پویا و همواره یک مسئله جهانی است، معمولاً با طیف وسیعی از پیامدهای بهداشتی و اجتماعی برای دختران و پسران همراه است.

هدف و روش: پژوهش حاضر با هدف جمعیت‌شناسی فضایی ازدواج زود هنگام در ایران طی سال‌های «۱۳۹۵-۱۴۰۲» انجام شده است. در این راستا، از داده‌های واقعی مرکز آمار ایران و سازمان ثبت‌احوال کشور برای شناسایی روند و سطح ازدواج زود هنگام در استان‌ها استفاده شد و نرم‌افزار GIS نیز برای تبیین موضوع به کار گرفته شد.

کلیدواژه‌ها:

ازدواج زود هنگام،

جمعیت‌شناسی

فضایی،

حقوق کودک،

ویژگی‌های جمعیتی

کودکان ایران.

یافته‌ها: تحلیل داده‌های موجود نشان می‌دهد که ازدواج زود هنگام نزد زنان و مردان و کاهش که از سال ۱۳۴۵ آغاز شده بود، در سال ۱۳۵۵ نمایان می‌شود. ده سال بعد، یعنی در سال‌های آغازین پس از انقلاب، این گرایش کاهش جای خود را به روند صعودی محسوس تا سال ۱۳۶۵ می‌دهد. اما از سال ۱۳۷۵، نسبت زنان ازدواج کرده زیر ۱۸ سال به نحو بارزی در کشور کاهش یافت و این روند نزولی تا سال ۱۴۰۲ همچنان ادامه دارد. اگرچه این مسئله تا به امروز در کانون توجهات قرار داشته است، اما هنوز یکی از چالش‌های اساسی حقوقی و اجتماعی تلقی می‌شود؛ که باید با استناد به راهکارها و دیدگاه فقها، از تبعات جبران‌ناپذیر وضعیت جاری کاسته شود.

استناد: پژوهان، علی، امیری اوریمی، سمانه، و ایرانخواه، سهیلا (۱۴۰۲). جمعیت‌شناسی فضایی ازدواج زود هنگام در ایران طی سال‌های ۱۳۹۵-۱۴۰۲. *فصلنامه جمعیت*، ۳۰(۱۲۵)، ۹۳-۶۹.

© نویسندگان.

۱. مقدمه

ازدواج زود هنگام بر سلامت و تغذیه، رفاه فردی و اجتماعی، سلامت جنسی و باروری و نیز عوارض مرگ‌ومیر مادران تأثیر منفی دارد. در بسیاری از کشورهای با درآمد کم و متوسط، علل مادری همچنان از اصلی‌ترین علل مرگ‌ومیر در میان نوجوانان دختر ۱۰ تا ۲۴ سال به شمار می‌رود.

براساس گزارش‌های «کنوانسیون حقوق کودک»، در سال ۲۰۲۰ حدود ۶۵۰ میلیون زن در کودکی ازدواج کرده‌اند و سالانه حدود ۱۲ میلیون دختر ازدواج می‌کنند. براساس این گزارش‌ها، تا سال ۲۰۳۰ حدود ۹۵۰ میلیون دختر در سنین کودکی ازدواج خواهند کرد.

ازدواج زود هنگام یکی از بحث‌برانگیزترین انواع ازدواج است که می‌تواند بر نهاد خانواده تأثیر منفی بگذارد. در دهه‌های اخیر، کودک‌همسری توجه بسیاری را به خود جلب کرده است. براساس گزارش یونسف، کشورهای آفریقایی و آسیای جنوب‌شرقی پیش‌تاز ازدواج کودکان هستند و این نوع ازدواج در خاورمیانه نیز مرسوم است؛ اما متأسفانه بسیاری از این ازدواج‌ها به صورت قانونی ثبت نشده و قابل‌پیگیری نیستند (پژهان و دهمرده، ۱۴۰۳).

امر ازدواج در ایران از دیرباز دارای دو خصوصیت بوده است: زودرسی و فراگیری. با توجه به اینکه این دو خصوصیت نزد دختران و زنان بیش از مردان دیده می‌شود، در نخستین سرشماری پس از انقلاب، یعنی در سال ۱۳۶۵، دو خصوصیت فوق‌رو به فزونی نهاد؛ امری که می‌توان آن را ناشی از اعتقاد و عملکرد به موازین اسلامی در جامعه ایران پس از انقلاب دانست. با این همه، در آمارگیری جمعیتی سال ۱۳۷۰، دو شاخص مذکور به‌طور محسوس نزد دو جنس مرد و زن کاهش یافت (امانی، ۱۳۸۰).

ایران یکی از کشورهایی است که ازدواج کودکان در آن، در مناطق مختلف و به اشکال متفاوت وجود دارد. علل ازدواج کودکان در سراسر جهان پیچیده و متنوع است؛ اما آمارها نشان می‌دهد که عواملی چون توسعه‌نیافتگی اقتصادی و فقر خانواده، سنت‌ها، جنگ داخلی، بلایای طبیعی، عوامل سیاسی و اجتماعی مانند تمایل به ارتباط با خانواده‌های تأثیرگذار، قوانین برخی ادیان، عواطف و عشق نوجوانان، فساد زنان، موقعیت اجتماعی، بی‌سوادی و کم‌سوادی، سبک زندگی و مردسالاری و پدرسالاری از مهم‌ترین دلایل آن هستند.

روان‌شناسان نیز به دلیل فقدان مهارت‌های اجتماعی و نبود آموزش و مهارت‌های علمی کافی، مخالف ازدواج زود هنگام هستند و آن را نقض حقوق بشر می‌دانند (کول، ۲۰۱۶).

از این رو، جمعیت‌شناسی فضایی نقش مهمی در تجزیه و تحلیل داده‌های مربوط به ازدواج زود هنگام در استان‌ها دارد و ارتباط میان ازدواج زود هنگام و شرایط محیطی را به‌طور دقیق‌تر

نشان می‌دهد؛ چراکه ازدواج زودهنگام ذاتاً پدیده‌ای جغرافیایی است. به این معنا که تعداد و نرخ ازدواج از استانی به استان دیگر، به‌واسطه تفاوت در نگرش‌های فرهنگی-اقتصادی، متفاوت است.

در بیان این عوامل، به علت‌های دیگری نیز اشاره شده است که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از: فقر، تحصیلات و سواد پایین خانواده‌ها (احمدی و کوهی، ۱۳۹۸؛ بومیک و همکاران، ۲۰۲۱؛ سلحشور و حبیب‌پور، ۱۴۰۱؛ پاول، ۲۰۲۰)، حمایت قانونی ناکافی، فشار اجتماعی، عقاید مردسالارانه و باورهای سنتی و مذهبی (مجدی و همکاران، ۱۴۰۲؛ مظفریان، ۱۴۰۱؛ صفوی و مینایی، ۱۳۹۴).

همچنین فقر آهن و کم‌خونی، بیماری‌های مقاربتی، بیماری‌های روانی، درگیری‌های زناشویی و خشونت خانگی (کول، ۲۰۱۶) از جمله پیامدهای ازدواج زودهنگام محسوب می‌شوند.

بنابراین، در این مقاله تلاش شده است به برخی پرسش‌ها پاسخ داده شود:

۱. آیا ازدواج کودکان یک مشکل جمعیتی-اجتماعی تلقی می‌شود؟
۲. سطح و روند آمار ازدواج کودکان در سال‌های ۱۳۹۵-۱۴۰۲ چگونه بوده است؟
۳. ویژگی‌های جمعیتی کودکان زیر ۱۸ سال چگونه مقایسه می‌شود؟

۲. پیشینه تحقیق

بررسی ادبیات تحقیق نشان می‌دهد که تحقیقات گسترده و متنوعی درخصوص پیامدهای ازدواج زودهنگام در ایران و سایر نقاط جهان انجام شده است (پژهان و دهمرده، ۱۴۰۴؛ پورعباسی و همکاران، ۱۴۰۲؛ زیاری و همکاران، ۱۴۰۰؛ ناروقه و همکاران، ۱۳۹۹؛ ابراهیم‌کتولی، ۱۳۹۸؛ احمدی، ۱۳۹۶؛ کرد زنگنه، ۱۳۹۰). در اینجا به برخی از این تحقیقات و مهم‌ترین یافته‌های آن‌ها اشاره می‌کنیم.

پژهان و دهمرده (۱۴۰۴) در پژوهش خود نشان داده‌اند که در متغیر سن، هرچه سن همسر هنگام ازدواج پایین‌تر باشد، زمان بارداری زنان نیز پایین‌تر است. در متغیر وضعیت تأهل، بین شاخص «نوع ازدواج پاسخ‌دهنده از نظر روابط» و متغیر «شکل‌گیری بارداری زودهنگام» رابطه معناداری وجود دارد. همچنین بین شاخص «میزان تحصیلات پاسخ‌دهنده» و متغیر «شکل‌گیری بارداری زودهنگام» نیز رابطه معنادار گزارش شده است.

در مولفه درآمد، شاخص «عضو کدام دهک درآمدی جامعه بودن» با متغیر «شکل‌گیری بارداری زودهنگام» رابطه معناداری دارد. در مولفه مکان نیز بین شاخص‌های «محل سکونت پاسخ‌دهنده»، «وضعیت مالکیت محل سکونت» و «منطقه زندگی در شهرستان ساری» با متغیر

«شکل‌گیری بارداری زود هنگام» رابطه معناداری مشاهده شده است.

همچنین تنظیم خانواده برای زوجین زیر ۱۸ سال ارتباط مستقیمی با بودجه دولت دارد؛ بنابراین دولت باید مسئولیت خود را در قبال زنان فقیر با حاملگی ناخواسته به طور شفاف مشخص کند. پورعباسی و همکاران (۱۴۰۲) به مطالعه عوامل تأثیرگذار بر ازدواج زود هنگام زنان شهرستان اهواز و کشف بسترهای شکل‌گیری آن از دیدگاه زنان ازدواج کرده پرداختند. نتایج نشان داد، ازدواج زود هنگام به شکل دفعی در جامعه به وجود نیامده، بلکه نتیجه فرآیند زمانی است که زنان با جمع‌بندی عوامل، تصمیم به انجام آن گرفتند. در تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی، شش عامل آشکار شد: زمینه‌های فرهنگی، مشکلات ساختاری جامعه، زمینه‌های اقتصادی درون خانواده، ازدواج‌های زود هنگام مصلحت‌اندیشانه، ضعف زمینه‌های شناختی/مهارتی و پتانسیل‌های نهادی. پایان‌دادن به این پدیده نیازمند استراتژی چندجانبه با تمرکز بر دختران، خانواده‌های آن‌ها، جامعه و دولت است. بهبود آموزش، فرصت‌های اقتصادی، دسترسی به خدمات بهداشتی، چارچوب‌های سخت‌گیرانه‌تر قانون اساسی و غلبه بر هنجارهای فرهنگی و اجتماعی، به‌عنوان راه‌حلی برای کاهش ازدواج زود هنگام پیشنهاد می‌شود.

مطالعه زیاری و همکاران (۱۴۰۰) در بررسی رابطه فضایی-مکانی تراکم جمعیت و ناهنجاری‌های اجتماعی در شهر کرمانشاه نشان می‌دهد مهم‌ترین کانون‌های جرم‌خیز اعتیاد به مواد مخدر در جنوب شرقی شهر کرمانشاه، یعنی منطقه اسکان غیررسمی وجود دارد؛ بنابراین بین تراکم جمعیت در این محدوده‌ها و نرخ وقوع بزهکاری در آن‌ها رابطه مستقیم وجود دارد. از این رو، بیشتر کانون‌های جرم‌خیز و هنجارهای اجتماعی در محدوده‌های پرآزدحام و متراکم شهر متمرکز شده‌اند که این مناطق دارای ساختار کالبدی-فضایی نامناسبی هستند و باعث امکان کنترل کمتر و افزایش بزهکاری در این مناطق شده است.

یافته‌های ناروقه و همکاران (۱۳۹۹) نشان می‌دهد که رابطه مستقیمی بین جرم و آسیب‌های اجتماعی وجود دارد. در برخی مکان‌ها آسیب‌های اجتماعی بسیار بالا و در برخی بسیار پایین هستند، که از طریق نرم‌افزار GIS مشخص شد که مناطق کم‌برخوردار جرم‌خیزتر هستند. ابراهیم‌کتولی (۱۳۹۸) در مطالعه خود به بررسی ابعاد جرم‌شناختی ازدواج زیر سن هجده سال، فرصت یا آسیب، پرداخته است. نتایج پژوهش نشان داد ازدواج زود هنگام براساس شرایط اقتصادی و اجتماعی کشور و همچنین عدم بلوغ فکری و اجتماعی کودکان، نادرست است. با وجود مطالبه مکرر جامعه مدنی و فعالان اجتماعی، معضل ازدواج زود هنگام از سوی دولت مسکوت مانده و گام مؤثری برای مقابله با آن برداشته نشده است. از مهم‌ترین علل ازدواج زود هنگام در ایران، حمایت قانونی و حقوقی از پدیده کودک‌همسری است. هنجارهای فرهنگی

و سنتی، زمانی که از حمایت قانونی و قضایی برخوردار باشند، تشدید شده و مقابله با آن بسیار مشکل خواهد بود. بنابراین ضرورت دارد که در قوانین مدنی و قضایی در باب ازدواج زیر ۱۸ سال بازنگری شود و راهکارهای مناسب حقوقی و فرهنگی برای مقابله با آن ارائه شود. نتایج یافته‌های احمدی (۱۳۹۶) نشان داد که هفت استان خراسان رضوی، آذربایجان شرقی، خوزستان، سیستان و بلوچستان، آذربایجان غربی، هرمزگان و اصفهان در سال‌های اخیر، بیشترین فراوانی کودک‌همسری را به خود اختصاص داده‌اند. هرچند روند کودک‌همسری رو به کاهش است اما در مقابل، طلاق کودکان روند افزایشی را می‌پیماید. همچنین یافته‌های تحقیق نشان داده است که مهم‌ترین عوامل مؤثر بر تداوم کودک‌همسری شامل فقر، تحصیلات پایین و کم‌سواد، حمایت قانونی، فشارهای اجتماعی، نگاه مردسالارانه و باورهای سنتی و مذهبی است.

درنهایت، به‌منظور پیشگیری و مقابله با این پدیده، راهکارهایی مانند افزایش سن قانونی ازدواج به ۱۸ سال، بسترسازی فرهنگی و آموزشی، ثبت دقیق ازدواج‌ها، جدیت دولت و هماهنگی سازمان‌های مرتبط برای مقابله با کودک‌همسری، تحصیل اجباری و رایگان به‌ویژه در مناطق محروم، افزایش آگاهی از عواقب و مضرات کودک‌همسری از طریق رسانه‌های جمعی و تکنولوژی‌های جدید، حمایت قضایی و قانونی از سوی قوه قضاییه برای غیرقانونی کردن کودک‌همسری و تعیین مجازات‌های سنگین برای بانیان آن و درنهایت استفاده از شخصیت‌های روحانی و مذهبی به‌عنوان مهم‌ترین عامل‌های تغییرات اجتماعی در ایران برای مقابله با ازدواج کودکان، پیشنهاد می‌شود.

کرد زنگنه (۱۳۹۰) در مطالعه خود نشان داد که ازدواج در سنین پایین از یک‌سو مانعی در جهت پیشرفت زنان در عرصه‌های مختلف زندگی (از جمله تحصیلات، اشتغال و...) بوده و از طرف دیگر از لحاظ بهداشتی و روانی پیامدهای منفی فراوانی بر جای می‌گذارد. نتایج نشان داد که نسبت ازدواج زود هنگام زنان ایرانی در سال ۱۳۵۰ برابر ۵/۷۵ درصد بوده و این نسبت در سال ۱۳۶۰ به ۲/۴۶ درصد، در سال ۱۳۷۰ به ۱/۳۲ درصد و در سال ۱۳۸۰ به ۲/۳۲ درصد کاهش یافته است. اگرچه در برخی سال‌ها ازدواج زود هنگام نسبت به سال‌های قبل افزایش یافته است، ولی در یک روند کلی نسبت ازدواج زود هنگام زنان ایرانی در فاصله سال‌های ۱۳۵۰ تا ۱۳۸۰ روندی کاهشی داشته است.

با مقایسه نسبت ازدواج زود هنگام زنان ایرانی با کشورهای دیگر، متوجه می‌شویم که همچنان نسبت ازدواج زود هنگام زنان در ایران بالاست. بنابراین نتایج نشان می‌دهد که متغیرهای میزان تحصیلات زنان، دوره ازدواج، قومیت، نسبت خویشاوندی با همسر، وضعیت

اشتغال در زمان ازدواج، محل سکونت و میزان تحصیلات همسر بیشترین اهمیت را داشته‌اند. مطالعات گوناگونی در کشورهای مختلف در زمینه ازدواج زود هنگام انجام شده است. برای مثال، امرت (۲۰۲۳) در مطالعه‌ای در نیجریه به این نتایج رسیده‌اند که ازدواج زود هنگام اغلب به‌عنوان یک هنجار مذهبی توجیه می‌شود. رهبران مذهبی نقش‌های اساسی در توجیه یا دلسرد کردن ازدواج‌های زود هنگام از طریق موعظه و فعالیت‌های دیگر ایفا می‌کنند.

پاندی (۲۰۱۷) به بررسی «ماهیت دائمی ازدواج کودکان در بین زنان، حتی زمانی که غیرقانونی است» در کشور نپال پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد هرچه پایگاه اجتماعی خانواده‌ها ضعیف‌تر باشد، میزان ازدواج زود هنگام آن‌ها بیشتر است. در نهایت، با افزایش میزان آموزش در میان دخترها و پسرها، خطر ازدواج زود هنگام به‌طور قابل توجهی کاهش می‌یابد.

پیتو پائول (۲۰۱۹) به بررسی تأثیر ازدواج و فقر بر شیوع ازدواج‌های زود هنگام، «تحلیلی در سطح منطقه‌ای» در هندوستان پرداخته است. نتایج این پژوهش نشان داد که آموزش و فقر دو عامل اساسی و اصلی ازدواج کودکان دختر در هند هستند. تأثیرات شهری شدن، استقلال مالی زنان، استقلال مالی منطقه و مذهب در دو متغیر آموزش و فقر نمود پیدا می‌کند.

نتایج پائول^۱ (۲۰۲۰) نشان می‌دهد که افزایش تحصیلات زنان و دستیابی به برابری جنسیتی در همه زمینه‌های زندگی به‌عنوان گام‌های اساسی برای مقابله با مشکل ازدواج زود هنگام و حذف ازدواج کودک ظاهر می‌شود. بنابراین باید کاهش نابرابری جنسیتی در میزان ثبت‌نام در آموزش عالی و متوسطه صورت گیرد. نگاهی به پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه ازدواج زود هنگام در ایران و جهان نشان از این دارد که محققان در سال‌های اخیر از دیدگاه‌ها و نظریات مختلف اقتصادی، اجتماعی، جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی به موضوع پرداخته‌اند. اما در این پژوهش سعی شده تا در قالب جمعیت‌شناسی فضایی از طریق نرم‌افزار GIS^۲ به‌جانبی موضوع در سطح کشور پرداخته شود. ماکاپاندا^۳ و همکاران ایشان (۲۰۱۶) در مطالعه خود، ارتباط معنی‌داری بین ازدواج زود هنگام و طلاق در بین زنان مرانو مشاهده کرده‌اند. نتایج نشان داده که سن ازدواج به‌عنوان عامل اصلی ازدواج در نظر گرفته نمی‌شود، چراکه بلوغ در سن‌وسال آن‌ها تعریف نمی‌شود، بلکه در قابلیت‌های فیزیکی و روحی یک فرد نمود می‌یابد. همچنین ازدواج دختران انتخابی برای والدین آن‌ها نبوده، بلکه یک تصمیم جمعی است. ماکاپاندا و همکاران با استفاده از داده‌های پژوهش خود، ناسازگاری، داشتن زن دوم، دخالت خانواده همسر و مشکلات

---

1. Paul

2. Geographic Information System

3. Macapunda

مالی را به‌عنوان علل طلاق در میان ازدواج‌های زودهنگام مطرح کرده‌اند. ولوتی^۱ و همکاران (۲۰۱۵) در مطالعات خود در پاکستان به این نتیجه رسیده‌اند که سرکوب عاطفی در ازدواج زودهنگام بر کیفیت زندگی آن‌ها تأثیر می‌گذارد. بنابراین نگاهی به پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه ازدواج زودهنگام در ایران و جهان نشان از این دارد که محققان در سال‌های اخیر از دیدگاه‌ها و نظریات مختلف اقتصادی، اجتماعی، جامعه‌شناسی و جمعیت‌شناسی به موضوع پرداخته‌اند. اما در این پژوهش سعی شده تا در قالب جمعیت‌شناسی فضایی از طریق نرم‌افزار GIS به‌جانبی موضوع در سطح کشور بپردازد. نقطه تمایز مقاله حاضر نسبت به مطالعات قبلی انجام‌شده در ایران، بهره‌بردن از داده‌های ملی و پوشش حداکثری از داده‌های آن‌هاست.

۳. ملاحظات ادبی و نظری

نظریات گوناگونی برای تبیین ازدواج زودهنگام ارائه شده است که تا حدودی توانسته‌اند درک ما را درخصوص موضوع ارتقا بخشند. اما پیچیدگی مسائل مرتبط با این موضوع و تفاوت‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی در میان جوامع باعث شده است که یک تبیین کلی و جامع برای ازدواج زودهنگام وجود نداشته باشد. در مورد ازدواج زودهنگام نمی‌توان به‌تنهایی یک نظریه را برای تبیین آن در استان‌های ایران ارائه کرد. براساس ادبیات تجربی موضوع و مطالعات پیشین انجام‌گرفته در ایران، می‌توان برخی شاخص‌ها را به‌عنوان عوامل مؤثر بر ازدواج زودهنگام مشخص کرد.

همل معتقد است که فرهنگ می‌تواند تبیین کند که چرا افرادی یا جوامعی که به ظاهر از نظر اقتصادی در شرایط یکسان به سر می‌برند، ولی از نظر آداب، رسوم و زبان متفاوت هستند و در زمینه‌های دموگرافیک متفاوت عمل می‌کنند. جمعیت‌شناسان بر این باورند که تبیین رفتارهای جمعیتی تحت تأثیر باورهای فرهنگی قرار دارد؛ به‌عبارتی، فرهنگ تعیین‌کننده رفتارهای جمعیتی است.

در دهه‌های اخیر، تحولات اقتصادی و اجتماعی در کنار گذار جمعیتی، همانند سایر نهادها، نهاد خانواده و ازدواج را نیز تحت تأثیر قرار داده است. از دیدگاه نظریه‌پردازان نوسازی، تحولات در خانواده به تغییرات در زندگی اجتماعی وابسته است که متأثر از سه جریان صنعتی شدن، شهرنشینی و آموزش همگانی است. بنابراین، تغییرات ساختار خانواده و ازدواج در انطباق با تغییرات شرایط اجتماعی و اقتصادی صورت گرفته است (عباسی‌شوازی و صادقی، ۱۳۸۴).

براساس نظریه دوم گذار جمعیتی، در تمام مناطق جغرافیایی و برای همه زیرگروه‌های

اجتماعی، قومی و فرهنگی، این گذار صورت گرفته است. باین حال، میزان و سرعت کاهش در بین گروه‌های قومی مختلف، متفاوت بوده است. درحالی که گروه‌های قومی لر، کرد و ترک تقریباً به پایان مرحله گذار باروری رسیده‌اند و باروری آن‌ها در سطح جانشینی و حتی زیر سطح جانشینی است اما سطح باروری بلوچ‌ها در مرحله انتقالی و باروری آن‌ها بالاتر از سطح جانشینی است (عباسی‌شوازی و صادقی، ۱۳۸۴).

ریشه تفاوت‌های موجود ممکن است فرهنگ و مشخصاً قومیت باشد. بستر فرهنگی و قومی یکی از زمینه‌های شکل‌گیری ازدواج زود هنگام است. فرهنگ می‌تواند تبیین کند که چرا جوامعی که از نظر شرایط اقتصادی یکسان هستند، اما از نظر آداب، رسوم و زبان متفاوت هستند و رفتارهای جمعیت‌شناسی متفاوت دارند. عوامل فرهنگی می‌توانند توضیح دهند که چرا یک منطقه در طی زمان و با وجود تغییر شرایط اقتصادی، از نظر جمعیت‌شناختی یکسان عمل نمی‌کند.

از این‌رو، گروه‌های قومی یکی از بسترهای مناسب برای مطالعه روندهای جمعیت‌شناختی هستند. تعلق قومی با تأکید بر حفظ ارزش‌های قومی و جلوگیری از پذیرش ایده‌های جدید، نگرش، رفتار و ایدئال‌های ازدواج را تحت تأثیر قرار می‌دهد. معیار جهانی سن ازدواج ۱۸ سال است اما اغلب کشورها یا سن ازدواج را پایین‌تر از آن و یا بالاتر از آن تعیین کرده‌اند.

نظریه ساختار بلاد و ولف^۱ نظریه منابع در خانواده را مطرح می‌کند؛ به باور آن‌ها، ساختار خانواده برحسب منابعی است که هر یک از زن و شوهر به خانواده می‌آورند. آن‌ها معتقدند که تصمیمات زن و شوهر در امور زندگی، نتیجه مستقیم سهم هر یک از منابع است که این منابع احساس می‌یابد و هرچه تفاوت بین منابع زن و شوهر بیشتر باشد، ائتلاف قدرت در خانواده بین آن‌ها افزایش می‌یابد. فرض اساسی در این نظریه آن است که فرد منابع و امکاناتی در اختیار دارد که برای رسیدن به اهداف، نیازها، خواسته‌ها و علایقش مهم است و می‌تواند بر دیگران که اهداف و نیازها و خواسته‌های مشابهی دارند، اثر بگذارد. بلاد و ولف عقیده دارند که تعادل قدرت بین زن و شوهر تا حدی از نقش‌های ازدواج تأثیر می‌پذیرد (موحد و همکاران، ۱۳۹۱).

بنابراین، هرچه منابع بیشتری در اختیار داشته باشی، از قدرت بیشتری برخوردار هستی و چنین فردی حق دارد تصمیمات مهمی را که بر کل خانواده تأثیر می‌گذارد، اتخاذ کند. براین اساس، فرض می‌شود که سطح تحصیلات، درآمد، پایگاه شغلی، سن و طول مدت ازدواج

متغیرهایی هستند که بر توزیع قدرت در خانواده اثرگذارند.

در سال ۱۳۱۳، حداقل سن قانونی برای پسران ۱۸ سال تمام شمسی و برای دختران ۱۵ سال تمام شمسی در نظر گرفته شده بود اما در همان سال استثنائاتی نیز وجود داشت که دختران در ۱۳ سالگی و پسران در ۱۵ سالگی ازدواج کنند.

میانگین سن ازدواج زود هنگام زنان و مردان از سال ۱۳۵۵ تا ۱۴۰۲ تغییرات قابل توجهی داشته است، به طوری که این مقدار برای مردان از ۱۴ سال در سال ۱۳۵۵ به ۱۷ سال در سال ۱۴۰۲ رسیده و برای زنان نیز از ۱۲ سال در سال ۱۳۵۵ به ۱۶ سال در سال ۱۴۰۲ افزایش یافته است (پژهان و همکاران، ۱۴۰۴). همان طور که مشاهده می شود، تغییرات در میانگین سن ازدواج برای هر دو جنس رخ داده است، اما برای زنان محسوس تر بوده، چرا که میانگین سن ازدواج در مردان ۳ سال و در زنان ۴ سال افزایش یافته است.

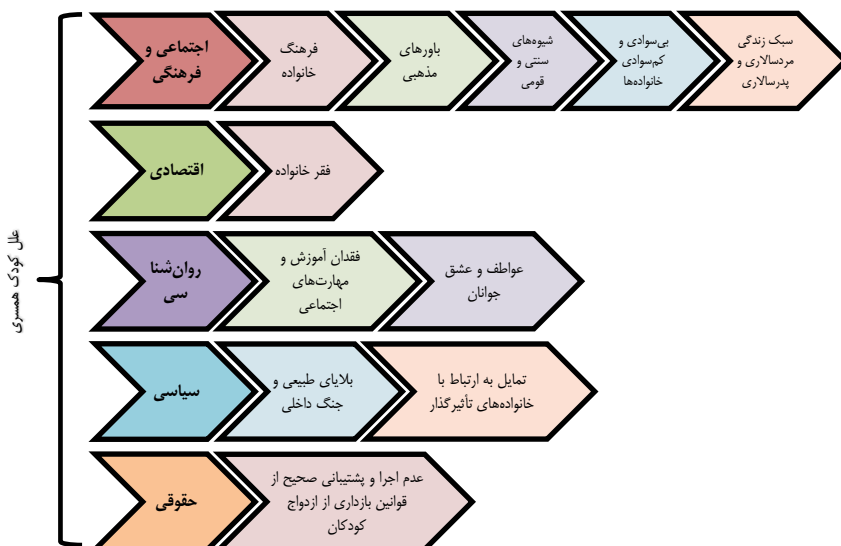
بنابراین، بخش قابل توجهی از تأخیر در ازدواج زنان مربوط به تغییرات نگرشی حاصل از تحصیلات است. به طوری که زنان با تحصیلات بالا کمتر در سنین پایین ازدواج می کنند و اوج ازدواج آنان در سنین بالاتر است (گلدستون و کنی، ۲۰۰۱). این تغییر الگویی سنی ازدواج از سنین پایین به سنین بالاتر، شاید مهم ترین خروجی اثر تحصیلات بر ازدواج زنان باشد.

به عبارت دیگر، با افزایش نسبت زنان تحصیل کرده در مقایسه با گذشته، بخش قابل توجهی از بازار ازدواج، منعکس کننده الگویی از ازدواج زانی است که هم تحصیل کرده هستند و هم الگوی ازدواج متأخری را تجربه می کنند. نسبت های متفاوت تحصیلی و شغلی در میان مردان و زنان، علاوه بر تأثیرگذاری بر بازار ازدواج، می تواند به الگوی ازدواج متفاوت در یک جامعه تبدیل شود. در کنار تحصیلات، متغیرهای دیگری نیز می توان برشمرد که بر روند تغییرات ازدواج زود هنگام زنان ایران مؤثر بوده اند. ویژگی متفاوت شهرهای صنعتی، فضای شغلی و دسترسی متفاوت به امکانات مختلف می تواند منجر به شکل گیری انواع جدید خانواده و نوع متفاوت ازدواج، به خصوص برای زنان شود.

در سال های بعد، سن ازدواج چندین بار تغییر یافت؛ به عنوان مثال، در سال ۱۳۵۳، قانون حمایت از خانواده به تصویب رسید و حداقل سن قانونی را برای دختر ۱۸ سال و برای پسر ۲۰ سال تمام شمسی در نظر گرفت که اندکی با فرهنگ جامعه مغایرت داشت. در ایران اوایل انقلاب، سن ازدواج برای دختران ۹ سال و برای پسران ۱۵ سال، یعنی همان سن تکلیف شرعی بوده است، اما در نهایت با پیگیری حقوقدانان و لزوم حمایت از حقوق کودکان و با بررسی و تغییرات بسیاری که از سال ۱۳۱۳ اتفاق افتاد، در ماده ۱۰۴۱ قانون مدنی مصوب سال ۱۳۷۰ بیان شده است که: عقد نکاح برای دختران به ۱۳ سال تمام تغییر پیدا کرد و برای پسران نیز

همان سن تکلیف شرعی یعنی ۱۵ سال تمام باقی ماند. براساس ماده ۱۰۴۱ قانون مدنی، حداقل سن ازدواج دختران ۱۳ سال تمام و برای پسران نیز ۱۵ سال تمام است، اما ازدواج کودکان زیر این سن به کلی منع نشده است و می‌تواند با اذن ولی و به شرط رعایت مصلحت و با تشخیص دادگاه صالح، ازدواج دختران را صورت داد. براساس این قانون، کودک همسری به آن دسته ازدواج‌هایی گفته می‌شود که شرایط سنی پیش‌بینی شده در قانون مدنی برای دختران ۱۳ سال و برای پسران ۱۵ سال رعایت نشده و قبل از رسیدن به سنین مذکور ازدواج صورت بگیرد (پژهان و دهمرده، ۱۴۰۳).

بدین ترتیب، ارزش‌ها و رفتارهای جمعیتی از قبیل ازدواج در میان قومیت‌های مختلف هم تحت تأثیر شرایط اقتصادی-اجتماعی است و هم متأثر از ارزش‌ها و هنجارهای خرده‌فرهنگی گروه قومی است که بدان تعلق دارند. براین اساس، مدل نظری-تحلیلی تحقیق در شکل ۱ ترسیم شد.

شکل ۱. مدل مفهومی-تحلیلی تحقیق (منبع: یافته‌ها تحقیق)

۰۴ روش پژوهش

روش تحقیق در مقاله حاضر توصیفی-تحلیلی و از نوع کاربردی است. برای شناسایی و درک الگوهای مکانی ازدواج زود هنگام در سطح استان، از مدل‌های آماری مبتنی بر گرافیک و روش‌های درون‌یابی در محیط سامانه اطلاعات جغرافیایی (GIS) استفاده شده است.

این تحقیق با روش اسنادی و تحلیل داده‌های ثانویه انجام شده است؛ به این معنا که از داده‌های جمع‌آوری شده قبلی برای پاسخ به سؤالات تحقیقاتی جدید بهره گرفته شده است. این روش به محققان امکان را می‌دهد از داده‌های موجود استفاده کنند و نیازی به جمع‌آوری داده‌های جدید نداشته باشند.

جامعه آماری تحقیق، استان‌های کشور است. داده‌های مورد استفاده از مراجع آماری کشور، به‌ویژه از مرکز آمار ایران و داده‌های سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ تأمین شده است و اطلاعات مربوط به تعداد ازدواج‌های زیر ۱۸ سال در سال ۱۴۰۲ از سازمان ثبت‌احوال دریافت شد.

سطح مشاهده و واحد تحلیل در این تحقیق کلان است، به این صورت که آمار در سطح استان‌های کشور مورد بررسی قرار گرفته است.

۵. یافته‌های پژوهشی

در جدول ۱، ابتدا تعداد کل ازدواج‌ها به تفکیک سال و تعداد کل ازدواج‌های زیر ۱۸ سال در ایران قید شده است. برای اینکه موضوع بهتر فهمیده شود، سعی شد نسبت ازدواج زیر ۱۸ سال به کل ازدواج‌ها درصدگیری شود.

جدول ۱. درصد ازدواج‌های زیر ۱۸ سال در طی سال‌های ۱۳۵۰-۱۴۰۲ (به تفکیک جنس)

سال	تعداد کل ازدواج‌ها	تعداد کل ازدواج‌های زیر ۱۸ سال	درصد کل	زن	مرد
۱۳۵۰	۱۶۷,۹۵۰	۱۲۶,۸۰۲	۷۵/۵	۶۷/۲	۸/۳
۱۳۶۰	۲۹۴,۴۹۹	۱۲۵,۴۵۶	۴۲/۶	۳۳/۳	۹/۳
۱۳۷۰	۴۴۸,۸۵۱	۱۴۴,۰۸۱	۳۲/۱	۲۴/۴	۷/۷
۱۳۸۰	۶۴۰,۷۱۰	۱۷۴,۹۱۳	۲۷/۳	۲۱/۲	۶/۱
۱۳۹۰	۸۷۴,۷۹۲	۱۷۹,۲۳۵	۲۰/۴	۲۱/۵	۱/۳
۱۳۹۵	۲۳۶,۷۶۷	۱۴۴,۰۷۰	۲۱/۴	۲۰/۷	۰/۷
۱۴۰۰	۵۶۸,۹۳۰	۱۱۵,۴۵۶	۲۰/۳	۱۹/۴	۰/۹
۱۴۰۲	۴۸۱,۳۸۰	۹۴,۰۵۴	۱۹/۵	۱۸/۵	۰/۹

نتایج نشان داد که نسبت ازدواج زود هنگام زنان ایرانی در سال ۱۳۵۰ برابر ۷۵,۵ درصد بوده و این نسبت در سال‌های ۱۳۶۰ به ۴۲/۶ درصد، ۱۳۷۰ به ۳۲/۱ درصد و ۱۳۸۰ به ۲۷/۳ درصد کاهش یافته است (کردزنگنه، ۱۳۹۰). اگرچه در برخی سال‌ها ازدواج زود هنگام نسبت به سال‌های قبل افزایش یافته است اما به‌طور کلی، روند ازدواج زود هنگام زنان ایرانی در فاصله سال‌های ۱۳۵۰ تا ۱۴۰۲ کاهش یافته است.

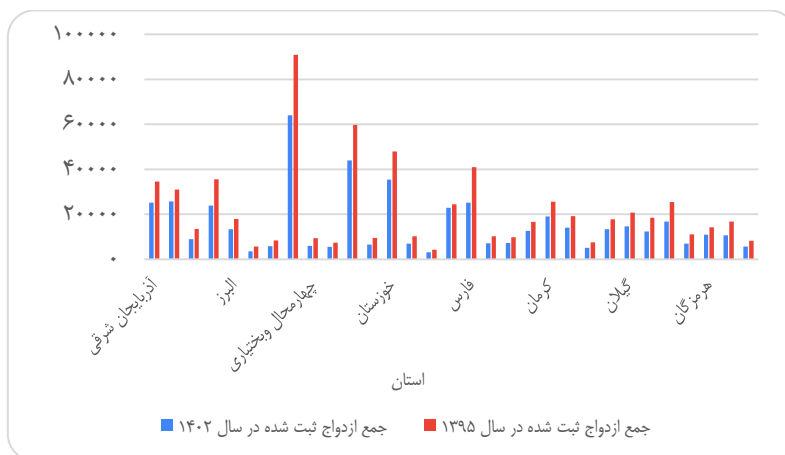
در مقابل، درصد ازدواج زودهنگام مردان در سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۲ نسبت به سال ۱۳۹۵ روند افزایشی داشته است. با مقایسه نسبت ازدواج زودهنگام زنان ایرانی با کشورهای دیگر، مشخص می‌شود که این نسبت در ایران همچنان بالاست.

جدول ۲. تعداد و درصد ازدواج‌های زیر ۱۸ سال به تفکیک جنسیت در طی سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۴۰۲

استان	تعداد کل ازدواج ۹۵	تعداد کل ازدواج ۱۴۰۲	مرد ازدواج کرده زیر ۱۸ سال، ۱۳۹۵	مرد ازدواج کرده زیر ۱۸ سال، ۱۴۰۲	زن ازدواج کرده زیر ۱۸ سال، ۱۳۹۵	زن ازدواج کرده زیر ۱۸ سال، ۱۴۰۲	درصد رشد ازدواج مردان زیر ۱۸ سال، ۱۴۰۲ نسبت به سال ۱۳۹۵	درصد رشد ازدواج زنان زیر ۱۸ سال، ۱۴۰۲ نسبت به سال ۱۳۹۵
آذربایجان شرقی	۳۴،۵۶۹	۲۵،۰۹۹	۳۴۶	۳۳۳	۶۹۸۰	۱۰،۵۳۸	-۷	-۳۴
آذربایجان غربی	۳۱۰،۰۴۲	۲۵۶،۹۴	۲۴۷	۲۷۹	۵۲۴۱	۶۵۲۱	۱۳	-۲۰
اردبیل	۱۳،۴۶۷	۸۸۵۶	۱۰۵	۸۵	۲۴۹۴	۴۰۸۱	-۱۹	-۳۹
اصفهان	۳۵،۵۹۲	۲۳،۸۴۴	۸۶	۸۶	۱۸۴۴	۴۹۵۹	-۳۱	-۶۳
البرز	۱۷،۸۲۰	۱۳،۲۳۱	۳۷	۱۹	۸۶۰	۲۰۲۷	-۴۹	-۵۸
ایلام	۵۶۳۵	۳۴۳۶	۱۶	۱۵	۳۵۰	۶۰۱	-۶	-۴۲
بوشهر	۸۳۵۵	۵۷۳۶	۴۴	۳۲	۸۰۲	۱۶۱۳	-۲۷	-۵۰
تهران	۹۰،۹۲۱	۶۳،۹۷۲	۱۷۰	۸۵	۳۳۶۴	۸۸۸۸	-۵۰	-۶۲
چهارمحال و بختیاری	۹۳۹۲	۵۹۲۵	۲۷	۱۶	۹۷۵	۱۴۶۵	-۴۱	-۳۳
خراسان جنوبی	۷۲۹۵	۵۵۳۷	۶۹	۶۹	۱۵۳۹	۲۱۰۱	۰	-۲۷
خراسان رضوی	۵۹،۷۵۰	۴۳،۸۸۶	۶۰۳	۴۱۱	۱۲،۹۳۶	۱۹،۸۵۸	-۳۲	-۳۵
خراسان شمالی	۳۴۷۰	۶۴۹۵	۱۵۰	۱۲۹	۲۰۹۹	۳۰۲۶	-۱۴	-۳۱
خوزستان	۴۷،۹۶۵	۳۵۳۶۲	۶۲۸	۶۶۵	۸۹۰۱	۹۸۶۲	۶	-۱۰
زنجان	۱۰،۲۳۵	۶۹۴۰	۶۲	۵۷	۱۹۴۵	۳۲۲۸	-۸	-۴۰
سمنان	۴۲۴۹	۳۰۶۸	۱۰	۱۱	۲۹۶	۵۹۹	۱۰	-۵۱
سیستان و بلوچستان	۲۴،۵۰۱	۲۲۸۸۶	۶۷۰	۸۷۰	۸۸۹۹	۸۱۶۶	۳۰	۹
فارس	۴۰،۹۹۳	۲۵،۱۶۶	۱۴۵	۸۶	۳۵۰۹	۷۱۹۸	-۴۱	-۵۱
قزوین	۱۰،۱۷۵	۷۰۴۶	۴۷	۲۵	۱۳۶۳	۲۵۵۲	-۴۷	-۴۷
قم	۹۷۱۱	۷۱۶۳	۷۱	۳۷	۱۱۸۲	۲۲۴۴	-۴۸	-۴۷
کردستان	۱۶،۶۱۸	۱۲،۶۰۱	۴۱	۴۶	۱۶۵۷	۲۷۸۴	۱۲	-۴۰
کرمان	۲۵،۵۲۳	۱۹،۰۴۷	۲۴۲	۳۰۵	۴۳۱۳	۵۳۴۸	۲۶	-۱۹
کرمانشاه	۱۹،۱۰۹	۱۴،۰۲۶	۶۶	۷۲	۱۸۱۲	۲۹۲۵	۹	-۳۸
کهگیلویه و بویراحمد	۷۵۲۸	۵۰۱۴	۲۲	۱۹	۶۴۲	۱۰۲۸	-۱۴	-۳۸
گلستان	۱۷،۷۸۳	۱۳،۲۹۱	۲۱۳	۲۳۲	۳۷۱۹	۴۲۸۲	۹	-۱۳
گیلان	۲۰،۷۸۴	۱۴،۶۵۵	۱۲۶	۷۲	۱۲۷۸	۳۰۱۳	-۳۲	-۵۸
لرستان	۱۸،۴۲۵	۱۲،۲۸۶	۱۱۱	۸۱	۳۳۲۹	۳۸۸۹	-۲۷	-۴۰
مازندران	۲۵،۴۱۸	۱۶،۷۹۴	۱۱۵	۱۰۲	۱۶۴۶	۴۴۵۸	-۱۱	-۶۳
مرکزی	۱۱۰،۰۰۸	۶۹۶۶	۲۲	۱۴	۸۴۰	۲۲۲۶	-۳۶	-۶۲
هرمزگان	۱۴،۱۴۹	۱۰،۹۴۸	۱۴۵	۱۳۱	۲۳۷۵	۳۲،۲۳۴	-۱۰	-۲۷

استان	تعداد کل ازدواج ۹۵	تعداد کل ازدواج، ۱۴۰۲	مرد ازدواج کرده زیر ۱۸ سال، ۱۳۹۵	مرد ازدواج کرده زیر ۱۸ سال، ۱۴۰۲	زن ازدواج کرده زیر ۱۸ سال، ۱۳۹۵	زن ازدواج کرده زیر ۱۸ سال، ۱۴۰۲	درصد رشد ازدواج زنان ۱۸ سال، نسبت به سال ۱۳۹۵	درصد رشد ازدواج مردان ۱۸ سال، نسبت به سال ۱۳۹۵
همدان	۱۶۶۹۰	۱۰،۵۷۸	۴۳	۳۳	۴۷۰۴	۲۴۵۹	-۲۳	-۴۸
یزد	۸۱۸۵	۵۶۵۲	۶۳	۴۹	۱۹۱۰	۱۰۰۴	-۲۲	-۴۷

داده‌های جدول شماره ۲ نشان می‌دهند که نرخ رشد آمار ازدواج ثبت‌شده در سال ۱۴۰۲ نسبت به سال ۱۳۹۵ کاهش یافته است. این در حالی است که در این سال‌ها با افزایش جمعیت نیز مواجه بوده‌ایم. استان سیستان و بلوچستان با کاهش ۷- درصد، استان‌های ایلام و فارس با کاهش ۹۹- درصد و سایر استان‌ها با کاهش بین ۱۷- تا ۳۷- درصد در تعداد ازدواج روبه‌رو بوده‌اند. به عبارت دیگر، طی این دو سال، آمار کلی ازدواج‌های ثبت‌شده روند نزولی داشته است.

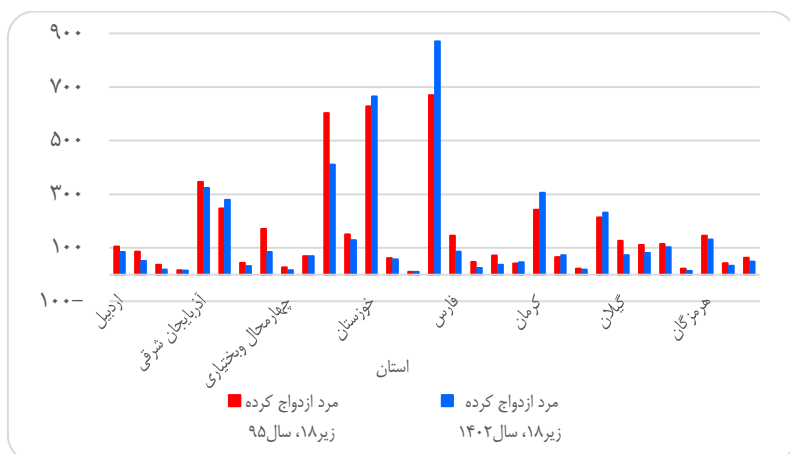

نمودار ۱. مقایسه آمار ازدواج ثبت‌شده در سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۴۰۲ (منبع: یافته‌های تحقیق)

در نمودار شماره ۱ می‌توان کاهش آمار ازدواج ثبت‌شده طی دو سال آماری (سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۴۰۲) را با یکدیگر مقایسه کرد. با توجه به کاهش آمار کلی ازدواج در این دو سال، انتظار می‌رود آمار ازدواج افراد زیر ۱۸ سال نیز کاهش یابد. این کاهش ازدواج افراد زیر ۱۸ سال عمدتاً ناشی از کاهش کلی ازدواج به دلایل مشکلات اقتصادی و آگاهی خانواده‌ها از مضرات ازدواج زود هنگام است.

با مشاهده نمودار شماره ۲ و جدول شماره ۲، مشخص می‌شود که آمار ازدواج مردان زیر ۱۸ سال نیز به تبع کاهش کلی ازدواج، در برخی استان‌ها کاهش چشمگیری داشته است. برای مثال، در استان‌های تهران، البرز، قم، قزوین، گیلان، چهارمحال و بختیاری، اصفهان و فارس، کاهش ازدواج بین ۴۰ تا ۵۰ درصد مشاهده می‌شود.

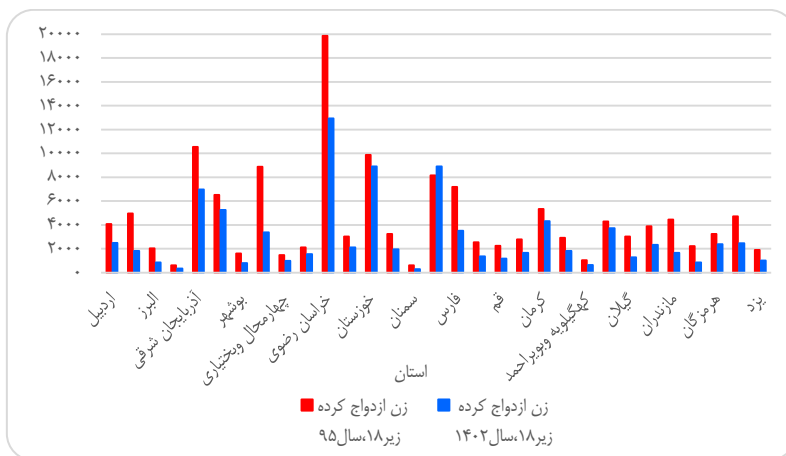
بالین حال، در همین بازه زمانی، استان‌های خوزستان، گلستان، کرمانشاه، سمنان، کردستان، آذربایجان غربی، کرمان و سیستان و بلوچستان با افزایش آمار ازدواج مردان زیر ۱۸ سال مواجه بوده‌اند؛ این افزایش بین ۶ تا ۳۰ درصد بوده و بیشترین افزایش مربوط به استان سیستان و بلوچستان با ۳۰ درصد افزایش است.

نمودار ۲. مقایسه آمار ازدواج مردان زیر ۱۸ سال در سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۴۰۲ (منبع: یافته‌های تحقیق)

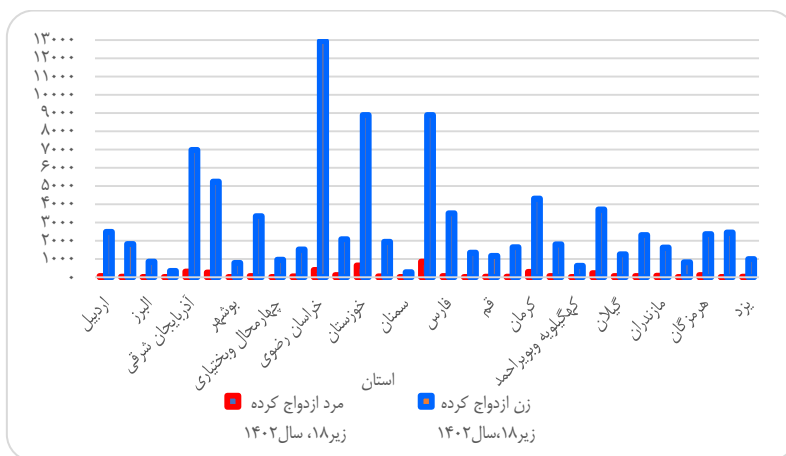
نمودار شماره ۳ نشان می‌دهد که درصد رشد ازدواج زنان زیر ۱۸ سال در اکثر استان‌ها کاهش یافته است. در این میان، استان‌های اصفهان، مازندران، مرکزی، تهران، گیلان، البرز، فارس، سمنان و بوشهر با کاهش ۵۰ تا ۶۳ درصدی در ازدواج زنان زیر ۱۸ سال مواجه بوده‌اند.

بالین حال، در همین بازه زمانی، استان سیستان و بلوچستان با وجود کاهش ۷ درصدی در رشد آمار کلی ازدواج، افزایش ۹ درصدی در ازدواج دختران زیر ۱۸ سال داشته و بیشترین تغییر را در بین استان‌ها نشان می‌دهد.

نمودار ۳. مقایسه آمار ازدواج زنان زیر ۱۸ سال در سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۴۰۲ (منبع: یافته‌های تحقیق)

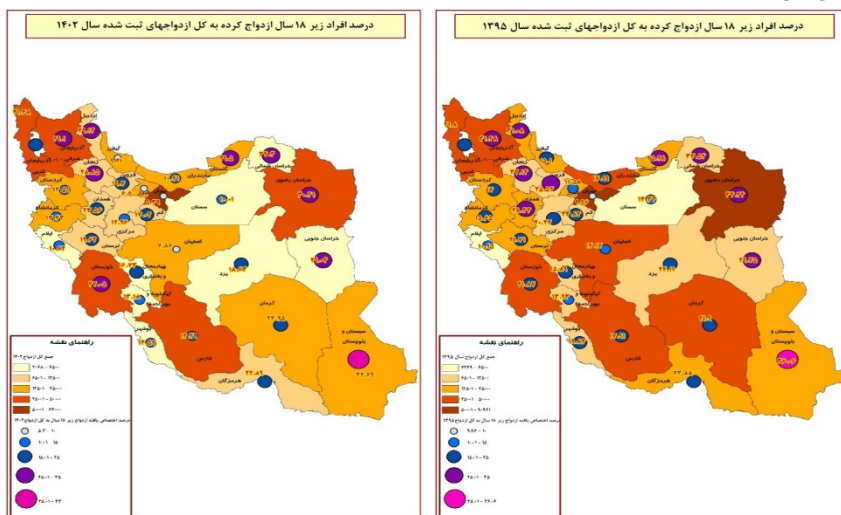
با بررسی آمار ازدواج‌های ثبت‌شده در جدول شماره ۲ و نمودار شماره ۴ برای دختران و پسران زیر ۱۸ سال، مشخص می‌شود که سهم دختران در این نمودار بیشتر است. بنابراین، براساس این داده‌ها می‌توان نتیجه گرفت که پدیده کودک‌همسری در ایران بیشتر دختران را شامل می‌شود.

نمودار ۴. مقایسه آمار ازدواج مردان و زنان زیر ۱۸ سال، طبق آمار ثبت‌شده در سال ۱۴۰۲ (منبع: یافته‌های تحقیق)

در پاسخ به سؤال اول «سطح و روند ازدواج کودکان زیر ۱۸ سال در طی سال ۱۳۹۵ و ۱۴۰۲ چگونه بوده است؟»

با مقایسه دو نقشه شماره ۱ و ۲ می‌توان روند کاهش کلی ازدواج در استان‌های کشور را چنین تفسیر کرد: طبق داده‌های سال ۱۳۹۵، استان‌های اردبیل، آذربایجان شرقی، زنجان، خراسان شمالی، خراسان رضوی و سیستان و بلوچستان بین ۳۰ تا ۳۶ درصد از ازدواج‌های زیر ۱۸ سال را به خود اختصاص داده‌اند. در این میان، استان‌های خوزستان و سیستان و بلوچستان با سهم ۶ تا ۷ درصد مربوط به ازدواج‌های زیر ۱۸ سال مردان مواجه بوده‌اند. استان‌های فارس، زنجان، تهران، چهارمحال و بختیاری، قزوین، البرز، اصفهان، سمنان، کردستان، مرکزی و همدان نیز بین ۹۸ تا ۹۹ درصد ازدواج‌های زیر ۱۸ سال مربوط به زنان را نشان می‌دهند.

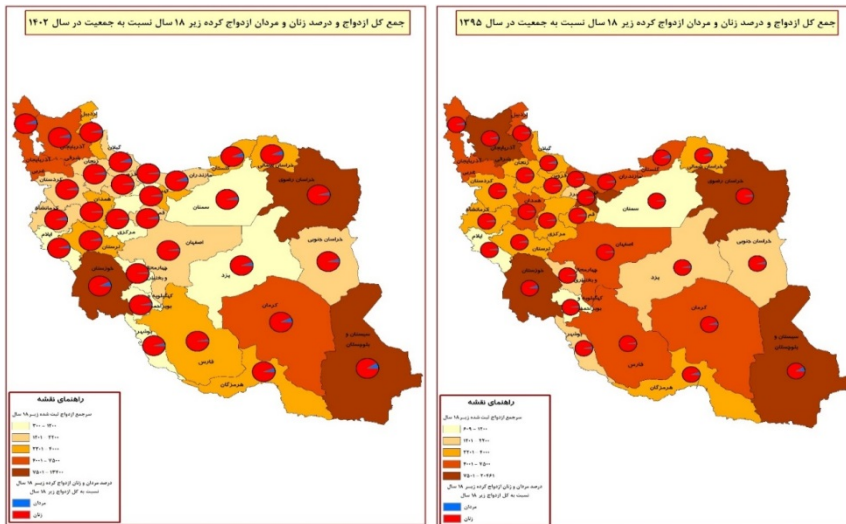
نقشه ۲. نسبت افراد زیر ۱۸ سال ازدواج کرده نسبت به کل ازدواج‌های سال ۱۴۰۲

نقشه ۱. نسبت افراد زیر ۱۸ سال ازدواج کرده نسبت به کل ازدواج‌های سال ۱۳۹۵

در سال ۱۴۰۲، داده‌های آماری حاکی از آن است که استان‌های خراسان رضوی، خراسان شمالی و سیستان و بلوچستان بین ۳۰ تا ۴۲ درصد از ازدواج‌های زیر ۱۸ سال را ثبت کرده‌اند. بیشترین سهم ازدواج مردان زیر ۱۸ سال مربوط به استان‌های کرمان، خوزستان و سیستان و بلوچستان با ۶ تا ۹ درصد است. همچنین در استان‌های قزوین، مرکزی، چهارمحال و بختیاری و همدان، بین ۹۸ تا ۹۹ درصد ازدواج‌های زیر ۱۸ سال مختص زنان بوده است.

با مقایسه نقشه‌های شماره ۳ و ۴، می‌توان روند کاهش ازدواج افراد زیر ۱۸ سال در استان‌ها را مشاهده کرد. در هر دو نقشه (سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۴۰۲)، مشخص است که اکثریت افراد

ازدواج کرده زیر ۱۸ سال، دختران هستند. در سال ۱۳۹۵، کمترین آمار ازدواج ثبت شده برای افراد زیر ۱۸ سال مربوط به استان سمنان با ۶۰۹ نفر و بیشترین آمار مربوط به استان خراسان رضوی با ۴۶۱,۲۰ نفر بوده است. همچنین در سال ۱۴۰۲، این استان‌ها به ترتیب با آمار ۳۰۷ و ۳۴۷,۱۳ نفر کمترین و بیشترین ثبت ازدواج زیر ۱۸ سال را داشته‌اند.

نقشه ۳. درصد مردان و زنان ازدواج کرده زیر ۱۸ سال نسبت به جمعیت سال ۱۳۹۵

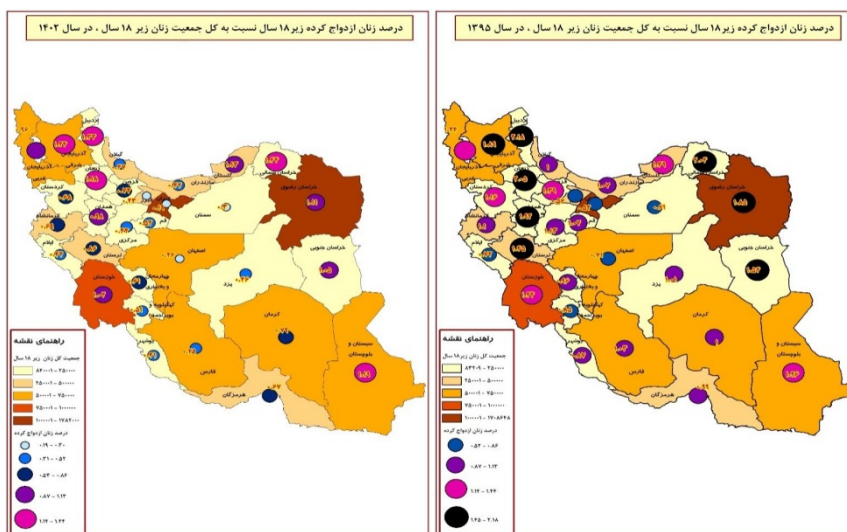
نقشه ۴. درصد مردان و زنان ازدواج کرده زیر ۱۸ سال نسبت به جمعیت سال ۱۴۰۲

اگر بخواهیم تحلیلی دقیق‌تر و قابل مقایسه از جمعیت زیر ۱۸ سال زنان و مردان در استان‌ها برای سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۴۰۲ ارائه دهیم، مشاهده می‌کنیم که استان ایلام با جمعیت ۸۳,۲۰۹ نفر و استان تهران با جمعیت ۱۷۰,۸۶۸ نفر، به ترتیب کمترین و بیشترین جمعیت زیر ۱۸ سال را در سال ۱۳۹۵ داشته‌اند. همین استان‌ها نیز در سال ۱۴۰۲ به ترتیب با جمعیت ۸۴,۰۰۰ و ۱,۷۸۰,۲۰۰ نفر، کمترین و بیشترین جمعیت زیر ۱۸ سال را داشته‌اند.

درخصوص جمعیت زنان زیر ۱۸ سال، در سال ۱۳۹۵، استان تهران با ۰/۵۲ درصد ازدواج زنان زیر ۱۸ سال، کمترین و استان‌های زنجان، خراسان شمالی و اردبیل تقریباً با ۲ درصد ازدواج زنان زیر ۱۸ سال، بیشترین میزان کودک‌همسری را داشته‌اند.

در سال ۱۴۰۲، استان تهران با ۱۹/۰ درصد ازدواج ثبت شده، کمترین و استان‌های خوزستان، خراسان جنوبی، خراسان رضوی، گلستان، زنجان، سیستان و بلوچستان، آذربایجان شرقی، اردبیل و خراسان شمالی با ۱/۰۵ تا ۱/۴۴ درصد، بیشترین آمار ازدواج زنان زیر ۱۸ سال را به خود

اختصاص داده‌اند.

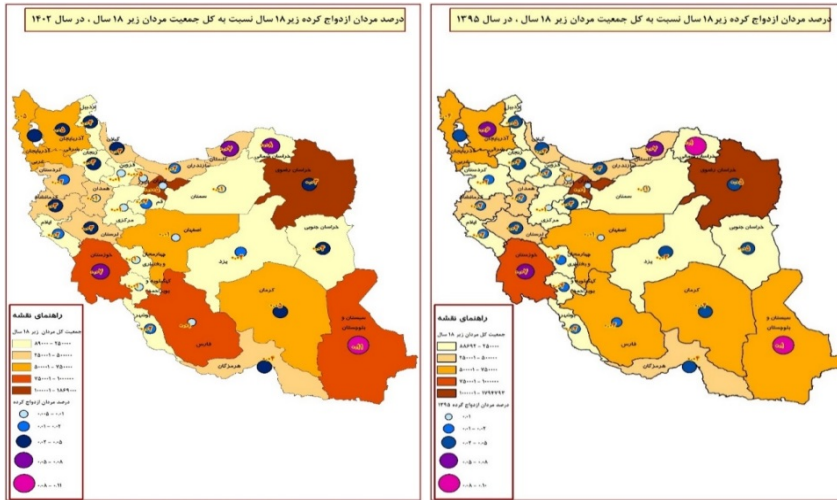

نقشه ۵. درصد زنان ازدواج کرده زیر ۱۸ سال نسبت به جمعیت به جمعیت سال ۱۳۹۵

نقشه ۶. درصد زنان ازدواج کرده زیر ۱۸ سال نسبت به جمعیت سال ۱۴۰۲

در سال ۱۳۹۵، استان ایلام با ۸۸،۶۹۲ نفر و استان تهران با ۱،۷۹۴،۷۹۳ نفر به ترتیب کمترین و بیشترین جمعیت مردان زیر ۱۸ سال را داشته‌اند. در سال ۱۴۰۲، این آمار به ترتیب به ۸۹،۰۰۰ نفر برای ایلام و ۱،۸۶۹،۰۰۰ نفر برای تهران افزایش یافته است.

در سال ۱۳۹۵، استان تهران با ۰/۰۱ درصد و استان سیستان و بلوچستان با ۰/۱۰ درصد کمترین و بیشترین نرخ ازدواج مردان زیر ۱۸ سال را ثبت کرده‌اند. این ارقام در سال ۱۴۰۲ نیز ثابت مانده‌اند، به طوری که تهران همچنان ۰/۰۱ درصد و سیستان و بلوچستان ۰/۱۰ درصد از ازدواج‌های مردان زیر ۱۸ سال را به خود اختصاص داده‌اند.

نقشه ۸. درصد مردان ازدواج کرده زیر ۱۸ سال نسبت به جمعیت سال ۱۴۰۲

نقشه ۷. درصد مردان ازدواج کرده زیر ۱۸ سال نسبت به جمعیت سال ۱۳۹۵

در پاسخ به سؤال «آیا ازدواج کودکان یک معضل جمعیتی-اجتماعی محسوب می‌شود؟»، می‌توان چنین گفت:

ازدواج کودکان در بسیاری از موارد به‌عنوان یک معضل اجتماعی، روانی و حقوقی شناخته می‌شود. در ایران، با وجود اینکه، قانوناً ازدواج برای دختران از ۱۳ سال (با اجازه ولی و دادگاه) و برای پسران از ۱۵ سال مجاز است، این پدیده می‌تواند پیامدهای منفی گسترده‌ای داشته باشد که بعضاً هیچ‌گاه رفع نمی‌شوند.

رویکرد حقوق بشر بر این فرض استوار است که حقوق زنان و حقوق جامعه و خانواده آن‌ها به‌طور کامل درهم تنیده‌اند و نمی‌توان آن‌ها را از یکدیگر جدا کرد. همان‌طور که عوامل و پیامدهای ازدواج زود هنگام نشان می‌دهند که اگر منافع زنان و دختران در یک جامعه نادیده گرفته شود، آن جامعه پیشرفت نخواهد کرد.

از سوی دیگر، کشاندن دختران به ازدواج زود هنگام تحت تأثیر عقب‌ماندگی جامعه است؛ به‌گونه‌ای که در جوامع محروم‌تر، میزان محرومیت زنان و دختران و همچنین درصد ازدواج زود هنگام بیشتر است. علاوه بر این، در رویکرد حقوق بشر، زنان و دختران، خود صاحب حق هستند و مستحق احترام و حقوقی هستند که به آنان اجازه می‌دهد استعدادهايشان را شکوفا کنند، درست همان‌گونه که جوامع جهان برای مردان چنین حقی قائل‌اند.

رویکرد حقوق بشر نیازمند تحلیل عوامل و پیامدهای نقض حقوق زنان و دختران است، که

ازدواج زود هنگام را نیز شامل می‌شود و به آن به‌عنوان یک پدیده اجتماعی نگاه می‌کند. با این تحلیل فراگیر و جامع، موارد فردی مرگ‌ومیر مادران به‌عنوان نتیجه ازدواج زود هنگام و بخشی از نمونه‌ای وسیع‌تر از تبعیض علیه زنان و دختران مورد توجه قرار می‌گیرند. بنابراین، فقر و ناآگاهی از مهم‌ترین عواملی هستند که باعث تشدید پدیده کودک‌همسری می‌شوند.

۶. نتیجه‌گیری

آنچه در بررسی جمعیت فضایی ازدواج زود هنگام اهمیت دارد، رابطه فضا و محیط شهری با رفتارهای اجتماعی (به‌ویژه رفتارهای منفی و ناهنجار) است. در واقع، این موضوع که طی چند دهه اخیر به مطالعات فضایی افزوده شده، چارچوب عملی برای جمعیت‌شناسی فضایی و مطالعه رابطه آن با ازدواج زود هنگام فراهم می‌کند.

در این مطالعه، سطح و روند ازدواج زود هنگام و نحوه پراکندگی تعداد ازدواج‌های زود هنگام مورد بررسی قرار گرفته است. این اطلاعات می‌تواند به کاهش میزان ازدواج زود هنگام در سطح استان‌ها کمک کند، تا علل، عوامل و پیامدهای آن مورد کنکاش پژوهشگران و دولتمردان قرار گیرد. ازدواج زود هنگام یک موضوع چندساحتی است و باید با رویکردهای متفاوت (اقتصادی، فرهنگی و حقوقی) به آن پرداخته شود. به‌عنوان مثال، جمعیت‌شناسی و حقوق می‌توانند از یکدیگر بیاموزند، زیرا دیدگاه بین‌رشته‌ای، درک بهتری از تغییرات انسانی و حقوقی در حال و آینده ایجاد می‌کند.

ازدواج به‌عنوان یکی از پدیده‌های مهم اجتماعی، نقش حساس و اثرگذاری بر همه جنبه‌های زندگی فردی دارد و آمادگی جسمی، روانی و اجتماعی برای آن ضروری است. به‌همین دلیل، بسیاری از کشورها حداقل سن ازدواج را قانونی کرده‌اند. ازدواج زودرس، یعنی ازدواج قبل از ۱۸ سالگی، بر هر دو جنس تأثیر می‌گذارد اما معمولاً سن قانونی ازدواج برای مردان بیشتر از زنان در نظر گرفته می‌شود. ازدواج زود هنگام مشکلی جهانی است که بیشتر زنان را در برخی جوامع تحت تأثیر قرار می‌دهد و اخیراً به یکی از مسائل جدی تبدیل شده است که سلامت و عملکرد اجتماعی زنان را تهدید می‌کند.

در پاسخ به این پرسش که آیا ازدواج کودکان یک مشکل محسوب می‌شود، باید گفت که ازدواج زود هنگام یک آسیب اجتماعی است و می‌تواند عامل بروز آسیب‌های اجتماعی دیگر باشد. این آسیب‌ها باید به‌صورت کمی و کیفی مورد بررسی قرار گیرند تا از بروز مشکلات بعدی جلوگیری شود.

در بررسی وضعیت ازدواج کودکان طی سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۴۰۲، آمار نشان می‌دهد کاهش عمومی در تعداد ازدواج‌ها رخ داده است و با افزایش آگاهی خانواده‌ها، کاهش در آمار ازدواج زیر ۱۸ سال نیز قابل‌دستیابی است. با وجود این، در استان‌های کم‌برخوردار، همچنان پدیدهٔ کودک‌همسری به‌ویژه برای دختران شایع است. برای کاهش این آمار، نیاز به فرهنگ‌سازی، افزایش آگاهی افراد و خانواده‌ها و توانمندسازی کودکان وجود دارد.

اگر بخواهیم تحلیلی دقیق‌تر و قابل‌مقایسه از جمعیت زیر ۱۸ سال زنان و مردان در سال‌های ۱۳۹۵ و ۱۴۰۲ در استان‌ها ارائه کنیم، مشاهده می‌شود که در سال ۱۳۹۵، استان ایلام با جمعیت ۸۳،۲۰۹ نفر و تهران با جمعیت ۱۰،۷۰۸،۶۸۰ نفر به ترتیب کمترین و بیشترین جمعیت زیر ۱۸ سال را داشته‌اند. همین استان‌ها نیز در سال ۱۴۰۲ به ترتیب ۸۴،۰۰۰ و ۱۰،۷۸۲،۰۰۰ نفر جمعیت زیر ۱۸ سال را به خود اختصاص داده‌اند.

نتایج پژوهش نشان داد که در سال ۱۳۹۵، استان‌های اردبیل، آذربایجان شرقی، زنجان، خراسان شمالی، خراسان رضوی و سیستان و بلوچستان بین ۳۰ تا ۳۶ درصد از ازدواج‌های زیر ۱۸ سال را به خود اختصاص داده‌اند. در این میان، استان‌های خوزستان و سیستان و بلوچستان با ۶ تا ۷ درصد سهم از ازدواج‌های زیر ۱۸ سال مربوط به مردان مواجه بوده‌اند. استان‌های فارس، زنجان، تهران، چهارمحال و بختیاری، قزوین، البرز، اصفهان، سمنان، کردستان، مرکزی و همدان نیز بین ۹۸ تا ۹۹ درصد ازدواج‌های زیر ۱۸ سال مربوط به زنان را نشان می‌دهند.

در سال ۱۴۰۲، داده‌های آماری نشان می‌دهد که استان‌های خراسان رضوی، خراسان شمالی و سیستان و بلوچستان بین ۳۰ تا ۴۲ درصد از ازدواج‌های زیر ۱۸ سال را ثبت کرده‌اند. بیشترین آمار مربوط به ازدواج مردان زیر ۱۸ سال در استان‌های کرمان، خوزستان و سیستان و بلوچستان با سهمی بین ۶ تا ۹ درصد به چشم می‌خورد. همچنین در استان‌های قزوین، مرکزی، چهارمحال و بختیاری و همدان، بین ۹۸ تا ۹۹ درصد ازدواج‌های زیر ۱۸ سال مختص زنان است.

بنابراین، براساس این داده‌ها می‌توان نتیجه گرفت که پدیدهٔ کودک‌همسری در ایران بیشتر به دختران مربوط می‌شود. یافته‌های پژوهش همچنین مؤید برخی نظریه‌های ارائه‌شده نیز هست. از جمله، دورکیم معتقد بود که بین ناهنجاری‌های اجتماعی و افزایش جمعیت رابطهٔ مستقیمی وجود دارد. داده‌ها نشان می‌دهد هرچه تعداد اعضای خانواده بیشتر باشد، میل به ازدواج در سن زیر ۱۸ سال افزایش می‌یابد. همچنین، به عقیدهٔ ورث، استان‌ها یا شهرهای کم‌برخوردار کژکارکردی‌های زیادی دارند که منجر به افزایش آسیب‌های اجتماعی می‌شود؛ یافته‌های پژوهش، نظریه‌های دورکیم و ورث را تأیید می‌کنند. برای مثال، استان‌های سیستان و بلوچستان و

ایلام بالاترین درصد ازدواج زودهنگام را داشته‌اند.

از این رو، پیشنهاد می‌شود مطالعات آینده با اتخاذ رویکرد کیفی به توصیف مفصل و تبیین کافی از دلایل و زمینه‌های ازدواج کودکان زیر ۱۸ سال بپردازند.

منابع

- ابراهیمی کتولی، ج. (۱۳۹۸). بررسی ابعاد جرم‌شناختی ازدواج زیر سن هجده سال: فرصت یا آسیب (پایان‌نامه کارشناسی ارشد)، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شاهرود.
- احمدی، ک. (۱۴۰۰). طنین سکوت: پژوهشی جامع درباره ازدواج زودهنگام کودکان در ایران. فصلنامه علمی و پژوهشی خانواده‌درمانی کاربردی، ۲ (۲)، ۶.
- احمدی، م. و کوهی، ک. (۱۳۹۸). بررسی کودک‌همسری در کشور با تأکید بر استان آذربایجان شرقی. فصلنامه حقوق کودک، ۳.
- امانی، م. (۱۳۸۰). نگاهی به چهل سال تحول جمعیت‌شناختی ازدواج در ایران (۱۳۳۵ تا ۱۳۷۵). نامه علوم اجتماعی، ۱۷.
- پژوهان، ع. و دهمرده، ن. (۱۴۰۳). ارزیابی تعیین‌کننده‌های جمعیتی بر شکل‌گیری بارداری زودهنگام در بین نوجوانان دختر متأهل ۱۳ تا ۱۸ سال شهر ساری. مجله دانشکده علوم پزشکی مشهد، ۶۷ (۴).
- پورعباسی، ش.، کردزنگنه، ج. و شریفی، م. (۱۴۰۲). زمینه‌ها و تعیین‌کننده‌های ازدواج زودهنگام زنان در شهرستان اهواز. نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران، ۱۷ (۳۴)، ۱۷۹-۲۰۶.
- زیاری، ک.، محمدی، ک. و فرهاد، پ. (۱۴۰۰). بررسی رابطه فضایی-مکانی تراکم جمعیت و ناهنجاری‌های اجتماعی در شهر کرمانشاه. نشریه توسعه پایدار شهری، ۲ (۴).
- سلحشور، ع. و حبیب‌پور، ک. (۱۴۰۰). تحلیل جامعه‌شناختی نقش فقر در تجربه کودک‌همسری (مطالعه موردی: زنان شهر چابهار). فصلنامه علمی پژوهش مسائل اجتماعی ایران، ۲.
- صفوی، ح. و مینایی، م. (۱۳۹۴). تجربه زیسته دختران نوجوان در نقش همسر: مطالعه ازدواج زودهنگام دختران آران بیدگل. پژوهش‌نامه زنان، ۶ (۲).
- عباسی‌شوازی، م. و صادقی، ر. (۱۳۸۴). قومیت و الگوهای ازدواج در ایران. پژوهش زنان، ۳، ۲۵-۴۷.

- مجدی، ع.، کرمانی، م.، برادران کاشی، ز.، و خدمتی بقمچ، م. (۱۴۰۲). تجربه زیسته زنان از پدیده ازدواج زود هنگام: یک بررسی کیفی. *فصلنامه خانواده‌پژوهی*، ۱۴.
- مظفریان، ر. (۱۴۰۱). ده، چهل و یک؛ نگاهی به ازدواج کودکان در ایران. تهران: انتشارات جامعه‌شناسان و روش‌شناسان.
- موحد، م.، حلیمه، ع.، و مردانی، م. (۱۳۹۱). مطالعه عوامل زمینه‌ای مرتبط با ساختار توزیع قدرت در خانواده در شهر شیراز. *فصلنامه مطالعات و تحقیقات اجتماعی*، ۳، ۱۵۹-۱۷۸.
- ناروقه، ن.، الهوردی، ف.، و کاظمی، م. (۱۳۹۹). رابطه جرم و جغرافیا. *نشریه انجمن جغرافیایی ایران*، ۱۸ (۶۷).

References

- Abbasi-Shavazi, M. J., & Sadeghi, R. (2005). *Ethnicity and marriage patterns in Iran*. *Women in Development & Politics*, 3(1), 25-47. https://jwdp.ut.ac.ir/article_13238.html (In Persian)
- Abbasi-Shavazi, M. J. (2009). *The fall in Iranian fertility: theoretical considerations*. In M. J. Abbasi-Shavazi, P. McDonald & M. HosseiniChavoshi, (Eds.), *The fertility transition in Iran: revolution and reproduction* (pp. 1-16). Netherlands: Springer.
- Ahmadi, K. (2021). Tanin-e Sokoot: A comprehensive study on early child marriage in Iran. *Applied Family Therapy Scientific and Research Quarterly*, 2(2), 508-527. <https://doi.org/10.22034/aftj.2022.338197> (In Persian)
- Amani, M. (2001). *A look at forty years of demographic transition in marriage in Iran (1956-1996)*. *Social Science Letter*, 17(17), 33-46. https://jnoe.ut.ac.ir/article_15216.html (In Persian)
- Ebrahimi Katouli, J. (2019). *A criminological analysis of marriage under the age of eighteen: Opportunity or harm*. Master's thesis. Islamic Azad University, Shahroud Branch. (In Persian)
- Koochi, K. (2020). *A Survey of Child Marriage in the Country with Emphasis on East Azerbaijan Province*. *Child Rights Journal*, 1(3), 127-159. <https://childrightsjournal.ir/article-1-68-en.pdf> (In Persian)

- Majdi, A. A., Kermani, M., Baradaran Kashani, Z., & Khadmati Baghmech, F. (2023). *Women's lived experience of the phenomenon of early marriage: A qualitative study. Journal of Family Research, 19*(2), 197–215. <https://doi.org/10.48308/JFR.19.2.197> (In Persian)
- Movahed, M., Enayat, H., & Mardani, M. (2012). Study of contextual factors related to the structure of power distribution in the family: A case-study of married women in Shiraz. *Quarterly of Social Studies and Research in Iran, 1*(3), 159–178. <https://doi.org/10.22059/jisr.2013.36566> (In Persian)
- Mozafarian, R. (1401). *Ten, Fortify One: A look at child marriage in Iran based on history, documents, and statistics* (In Persian)
- Narooqhe, N., Allahverdi Migoni, F., & Kazemi, M. (2021). *The relationship between crime and geography. Geography (Journal of the Geographical Society of Iran), 18*(67), 117–130. <https://www.rimag.ir/en/Article/9157/FullText> (In Persian)
- Pajhan, A., & Dahmardeh, N. (2025). Evaluation of demographic determinants on the occurrence of early pregnancy among married adolescent girls aged 13–18 in Sari. *Journal of Mashhad University of Medical Sciences, 68*(2), 196–208. <https://doi.org/10.22038/mjms.2024.80180.4623> (In Persian)
- Pourabbasi, S., Kord-Zanganeh, J., & Sharifi, M. (2023). Determinants of women's early marriage in Ahvaz district, Iran. *Journal of Population Association of Iran, 17*(34), 179–206. <https://doi.org/10.22034/jpai.2023.1988905.1267> (In Persian)
- Safavi, H. S., & Minaei, M. (2015). Lived experiences of teenage girls as wives: Case study of girls' early marriage in Aran-va-Bidgol. *Women Studies, 6*(0), 87–106. https://womenstudy.ihcs.ac.ir/article_1698.html (In Persian)
- Salahshour, E., & Habibpour Getabi, K. (2022). Sociological analysis of the role of poverty in the child-marriage experience: A case study of women in Chabahar. *Research on Deviance & Social Problems, 1*(2), 31–75. (In Persian)
- Ziyari, K., Mohammadi, K., & Farhad, P. (2021). Spatial-physical relationship between population density and social anomalies in Kermanshah city (case study: drug addiction crime). *Sustainable Urban Development Quarterly, 2*(4). (In Persian)